

Таймер війни. Зброя відплати. Кн. 3

Андрій Кокотюха

ОЗНАЙОМЧИЙ ФРАГМЕНТ

© Видавничий дім «Фабула». Усі права застережено.

Фрагмент надано для ознайомлення. Повна книжка — nashaknyga.com.ua

Україна, тимчасово окупована територія Запоріжжя: Михайлівка

Вересень 2023 року

Сцену у центрі селища звели ще два дні тому.

Хоча головний мітинг був запланований на п'ятницю, восьме вересня, місце для наочної агітації не гуляло. Адже виборчий процес російська влада запустила ще з минулої суботи, почавши розкачувати електорат ближче до офіційної дати виборів. Сапронов як людина із чималим досвідом піарника, і не лише політичного, розумів розрахунок і міг пояснити такі дії. Проте щиро вважав подібне використання ресурсу марним, а то і взагалі шкідливим. Міг у приватних розмовах, які дозволяв собі за пляшкою віскі у дуже обмеженому колі довірених осіб — свіжа коханка сюди не входила, — назвати подібне дійство видоюванням порожнечі. І додати улюблене, не раз чуて від покійної бабусі: «Я ж їм свою голову не приставлю».

Івану Сапронову, ще два роки тому — журналісту й ведучому авторської програми на не дуже рейтинговому, проте досить популярному серед орієнтованих на Росію мешканців регіону каналі, дуже кортіло приставити комусь свою голову. Це фігурально висловлюючись. А буквально це означало: стати генератором ідей і смислів, здатних впливати не так на пересічну публіку, як на рішення тих небагатьох, хто має тут вплив. Сапронику, як його звикли називати знайомі і не дуже знайомі, хоч чоловіки, хоч жінки, кортіло наблизитися до перших осіб хоч би місцевої влади. Зробитися стратегом, ідеологом, формулювати і формувати.

У свої тридцять шість Іван Іванович Сапронов прагнув не просто щось значити і чогось важити. Він жадав, аби його слухали, із ним рахувалися, по ньому звіряли годинники. Він бажав

визначати порядок денний.

Звісно, його дратувало бездарне використання безмежного, майже безлімітного російського ресурсу перед таким важливим, без перебільшення етапним для регіону дійством, як перші вибори до російських законодавчих зборів Запорізької області. Всі ці дні сцена залишалася майже порожньою. Хіба раз на дві-три години туди вилазив із безглуздою промовою хтось із передвиборчих штабів конкуруючих партій — «єдиносів», «елдеперівців» та «справоросів». У такі моменти знуджений за своїм пультом звуачаць вимикав музику. І заради розради натягав на голову кепку з партійною символікою чергового промовця.

Аудиторія — переважно вільні від служби військові. Ноги самі несли їх до центру, бо більше вбивати час у нинішній Михайлівці особливо ніде. Із нагоди наближення виборів тут облаштували три точки із шашликами, дві — з біляшами та чебуреками, і всюди не переводилася дешева горілка. Хоча солдати могли принести із собою те, що роздобули деінде, і заперечень це не викликало.

Єдине, за чим пильно стежили патрулі силовиків, — аби мужики у формі не почали борзіти і «вмикати переможців», які повинні отримати все. Тобто вимагати для себе халявних шашликів, бо ж «ми за вас, сука, воюємо». Кілька прецедентів уже мали місце. Винних карали суворо та показово, і Сапронич дуже тішився, коли йому дозволяли висвітлювати справедливі дії російської влади з підтримання законності і порядку на нещодавно включених до складу Російської Федерації територіях.

Із креативом, справжнім креативом, в організаторів процесу не складалося. Одноманітні виступи — реально ж у порожнечу! — змінювала така сама однотипна музика. Плейлист міцно сидів у Сапронича в голові: Газманов, «Любе», Циганова, Михайлов, знову Газманов — і так по колу. Спроби перетворювати вечори на щось подібне до танцмайданчика радянських часів теж нічого не давали.

Адже музика була та сама, хіба найнятий аніматор дозволяв собі розбавити набридлий ряд дискотечними хітами вісімдесятих. Аудиторія — теж, тільки до військових і жменьки завезених цивільних роботяг долучалися дівчата і жінки, які старанно намагалися виглядати молодшими за свій вік. Не повії, точніше, не всі. Більшість намагалися вижити всіма доступними засобами. А для цього треба було триматися поруч із російськими вояками. Настрій їм піднімали не жалюгідні спроби імітувати танці, а передусім алкоголь.

А втім, Іван Сапронов, відповідальний за медійний супровід виборчої компанії в окрузі, переконував себе: все це лише розкачка, розігрів. Малоефективний, невідповідний зусиллям і витратам процес, але той самий процес, що вгноює ґрунт задля отримання потрібного результату. Від Сапронова не вимагалось організувати явку місцевих на виборчі дільниці. Зрештою, для цього є армія. Підуть або самі, або під конвоєм, під автоматними дулами. Або ж прийдуть до їхніх домівок, із суворою ввічливістю тицьнуть бюлетень і чемно почекають, доки людина проголосує, при цьому, ніби між іншим, поправляючи зброю на плечі.

Хай там як, а потрібний результат однаково намалюють. Воно ж не вперше, у регіоні так завжди діяли «регіонали» — чи як там після того клятого Майдана вони себе перехрестили. Хіба що в ті часи, коли Сапронов на них працював, місцеві голосували за «біло-блакитних» переважно щиро. Бо краще ж із Росією, ніж із бандерівцями. Звісно ж: ці свідомити насильно навернуть у католицтво, каструватимуть за російську мову та під страхом смерті примусять до одностатевих шлюбів. Сапронич сам зробив на цю тему кілька репортажів — записуючи на камеру обурені монологи здебільшого підставних чоловіків та жінок, чії батьки захлиналися слізьми, слухаючи по радіо трансляцію з похорону Сталіна.

Отже, за надмірну активність його ніхто не похвалить. Навіть премію не дадуть. Адже він, випробуваний багнет пропагандистського фронту, не зробив нічого понад належне. А пасивне виконання інструкцій і перебування протягом двох тижнів чимось на кшталт підставки під мікрофон свідчило про одне: він і далі лишається у статусі, який його аж ніяк не тішить і який він давно переріс. Заради цього навряд чи варто було публічно вітати на Запоріжжі російських визволителів, потрапляти в українську базу «Миротворець» і вже тричі ставати героєм, тобто антигероєм, українських ютуб-проектів.

Ні, Сапронич прагнув, аби його помітили московські колеги. Не зверхньо тріпали по плечу, розмовляли через губу і практично не слухали і не чули нічого зі сказаного ним. Його ідеї, його зусилля мають хай не здивувати — чим їх, московських тертих калачів здивуєш у сфері пропаганди? — то принаймні привернути увагу до його особи. Москвичі мусять бодай усвідомити: бляха-муха, ідея ж на поверхні, ми ж самі могли додуматися, а цей провінціал, знавець місцевої ментальності, просто взяв і зробив. І тоді: давно би так, дуже вчасно, дуже добре, працюй-працюй, хлопче!..

Насправді Іван Сапронов сам паразитував на чужій ідеї.

Звісно, міг додуматися і без сторонньої підказки. Дівчину Інгу, яка, власне, і зробила цю підказку, він жодного разу не бачив уживу. З аватарки в «телезі» дивилося миле, привабливе, трохи дитинне личко. А ще ця незнайомка і справді поводитися, наче велика наївна дитина. Дивилася на світ круглими захопленими очима, вважала спеціальну військову операцію за шалений романтичний движ, не інакше. Мала акаунти у всіх наявних соцмережах, іще не зачищених Роскомнаглядом, і всюди підписувалася — «IngaInga». Закидала сторінки фотками із солдатами, сержантами й офіцерами на різних локаціях: ось у госпіталі вона вітає квітами поранених, ось вона поруч із кимось на шкільному уроці, ось — урочистості, ось —

відпочинок на морі. Судячи з даних у профілях, мешкала Інга в Бердянську. А з контенту виходило, що вона дуже, навіть аж надто, любить російських військових і загалом усе мілітарне: про це свідчила велика кількість фото, на яких дівчина позувала в різних інтер'єрах у чийхось парадних кітелях просто на голе тіло.

А ще незнайомка Інга мріяла працювати на телебаченні. Звісно, військова тематика і тут була в неї у пріоритеті. Тому і знайшла Сапронича в «Телеграмі». Хай він не зовсім у темі, його професійні вподобання значно ширші, але Інга раптово виринула в його месенджері десь місяць тому, і відразу така:

IngaInga: привіт привіт а я вас знаю моя мама дивиться тільки вашу програму правда.

Ішлося про той самий його проєкт на регіональному телебаченні, що мав не надто високі рейтинги, проте добре тримав свою ядерну аудиторію. Схоже, Інжина мама також до неї належала. Що, зокрема, надало Сапроничу уявлення про загальний рівень самої дівчини. Знайшовши її в мережі і дослідивши фото й дописи, він зайвий раз пересвідчився у правоті своїх припущень.

Але саме зараз мати таку активну й дурнувату прихильницю — непогано. Тут важливі не розумові здібності, а щирість. На особисте знайомство у розпалі передвиборчої кампанії часу не було, але в планах він собі позначив: щойно все закінчиться, треба мотнутися до Бердянська, розвіртуалізуватися і налагодити із шанувальницею тісніші стосунки, вже офлайн. Особливо Сапроничу лестило те, що дівчина відверто називала себе його фанаткою. Ніде правди діти, він не міг похвалитися великою кількістю шанувальниць, та і звідки їм узятися у ведучого маловідомої програми «Тільки правда», чия головна задача — впевнено нести стійкій проросійській аудиторії відверту пургу, де один відсоток правди, а все інше — вільні інтерпретації.

До того ж із приходом на Запоріжжя російської армії разом із російською владою програма наказала довго жити. Відроджувати її не мали наміру навіть російські інформаційні куратори. Від Івана Сапронова віднині вимагалися не вільні інтерпретації, а тупе озвучування готових тез зі спущених «згори» методичок.

Тим більше його потішила увага незнайомки.

Після кількох днів активного листування Сапронич уже обмірковував перспективу заміни Інгою своєї нинішньої коханки, яку цілком влаштовувало жити в його помешканні, брати в нього гроші, час від часу робити пластику, для чого вона їздила до Мелітополя, де косметичні салони поступово відновлювали роботу, а головне — виносити йому мозок уже не проханнями, а вимогами зробити будь-що, але знайти зачіпку для старту кар'єри в Москві. Гаразд, як стартовий майданчик вона була готова тимчасово розглядати Ростов, теж не останнє місто. Навряд чи «IngaInga» поводитиметься так само.

Вийти на героя СВО, офіцера-десантника Тимура Черкесова із позивним «Бетмен», йому порадила віддана прихильниця.

Ідея справді лежала на поверхні. Сапронич її просто проґавив, бо навіть не думав у тому напрямку. Насправді ж задум виявився простим, як усе геніальне. Із Бетменом він ніколи не перетинався, але цей позивний змушував тремтіти як усю Михайлівку, так і всю округу. Черкесов у складі свого підрозділу зайшов до селища в минулому березні, був призначений військовим комендантом і в наступні пів року творив тут такі речі, про які цілком лояльний пропагандист Сапронов узагалі волів би не згадувати. Доходило до того, що, вислухавши черговий переказ про діяння Черкесова та його орлів, він тихо і серйозно попереджав оповідача:

— Почую щось подібне іще раз — здам ФСБ. Наклеп на російського офіцера, укропівська пропаганда. Чи, може, ти просто зараз завдання виконуєш?

А втім, у найглибшій глибині душі Іван Сапронов розумів: все, що кажуть про звірячу Бетменову жорстокість, чиста правда. Особливо про його особисту участь у допитах, тортурах, масових згвалтуваннях і стратах. Саме цієї правди він боявся — хоч і не хотів боятися, давати слабину під її тиском. Визнати капітана Черкесова садистом і вбивцею, який вважає подібні дії розвагою, — це те саме, що поширити подібні уявлення на решту російських військових. І, відповідно, одного разу самому опинитися в кімнаті для допитів за підозрою у співпраці з українською воєнною розвідкою чи іншими спецслужбами.

Віриш, навіть мовчки віриш, — уже тим самим дискредитуєш російську армію і владу.

Натомість незнайомка Інга підкинула абсолютно протилежну ідею: перетворити негатив на позитив.

Представити орденоносного капітана Тимура Черкесова визволителем Михайлівки від українських нацистів. Зробити Бетмена головним запрошеним гостем передвиборчого мітингу. Сапронов погодився — дуже красиво виглядатиме промова воїна-визволителя, який вітає нових російських громадян із можливістю вільного волевиявлення, якого ніколи не давав місцевим жителям злочинний київський режим.

Ідея пішла на «ура». Сапронича зрозуміли з пів слова, з півоберта. Запустили маховик, розшукали Черкесова, швидко про все домовилися. Ініціативному медійнику пообіцяли непогані подальші перспективи. Залишилося довести справу до кінця, створити красиву картинку, адже промову визволителя на передвиборчому мітингу пообіцяли ввімкнути наживо у програмі «60 хвилин».

Із ним, Іваном Сапроновим, збитим льотчиком запорізького телебачення, у прямому ефірі спілкуватимуться на рівних перші особи російської політичної журналістики.

Заради цієї миті він був готовий зробити все можливе й навіть неможливе. Навіть перетнути заради кар'єрного старту і ті межі, що досі втрималися в його свідомості.

Для ексклюзивного прямого включення відрядили групу з каналу «Росія-1».

До приїзду москвичів площу та прилеглу територію ретельно прибрали. Так робили щоранку, бо нічне життя не припинялося. Не буяло, однак і зовсім тихим не було. Охорона, функції якої поклали на військові патрулі, байдуже ставилася до солдатів, які до глупої ночі товклися довкола сцени, залазили на неї, щось вигукували, намагалися співати і навіть танцювати під музику з мобільників. Звісно, поруч із ними розважалися дівчата, хай і в помітній меншості. Хоча по периметру поставили аж чотири зелені пластикові контейнери для сміття, порожні пляшки — скляні і пластикові, зім'яті стаканчики та інші продукти розгульної життєдіяльності регулярно захарашували простір навколо сцени.

Сапронич навідався на локацію зранку, щоби проконтролювати, як триває наведення порядку. Кілька зігнаних комунальників в оранжевих жилетах похмільно копирсалися на площі, неквапливо вимахуючи мітлами. Керувати цим контингентом не входило до його обов'язків, однак Сапронич не витримав, увімкнув великого боса й почав на них гримати. Особливо перепало одному — у натягнутій низько на очі бейсболці із символікою «Єдиної Росії», бо не дуже жваво вигрібав із-під сцени вчорашнє сміття. Втім, його незграбність мала пояснення. Неголений чоловік помітно накульгував, через що, вочевидь, уникнув російської мобілізації. Хай подякує, що отримав роботу, бо інвалідам за теперішніх умов лишалося хіба жебрати. Або, останній варіант, перебиватися копачами могил, бо ховали тут щодня, треба ж когось залучати до брудної роботи.

Гості з'явилися ближче до обіду, бо потребували часу для розгортання.

Разом з оператором та інженером прибула молоденька грудастенька журналістка Агата. Свою задачу прямо не озвучила, але дала зрозуміти: її прислали, бо є певні правила. Першу скрипку гратиме автор ідей, пан Сапронов. П'ятнадцять хвилин чужої слави їй не потрібні. Вона лише комунікуватиме з паном Сапроновим і стежитиме, щоби все дійство трималося «у форматі». Головне — забезпечити правильну картинку.

— Для цього всього масовки не треба, — вела далі москвичка, жуючи гумку й водночас примудряючись потягувати через пластикову соломинку капучіно — із нагоди важливої події з Мелітополя пригнали мобільну кав'ярню. — Ми спершу піднімемо людей у формі з різних ракурсів. Далі є заготовка — відео із тріумфуючим натовпом.

— Рір?{1} — поцікавився Сапронич.

— Ну так, — Агата трохи відставила руку з паперовим стаканчиком та, на підтвердження слів провінціала, видула із жуйки пухир, хлопнула ним, спритно повернула гумку назад і запрацювала щелепами. — Уже.

Правицею зі стаканчиком вона показала на команду, яка завершувала встановлювати екран. Сапронов проковтнув шпильку. Він, звісно, звернув увагу на процес. Але ніколи не мав справи з його масштабуванням, хоча у студії і сам працював на фоні ріру. Тож не відразу зрозумів призначення декорації. Ну що ж, московська моська мимохідь указала на його нинішнє місце. І нехай, адже після сьогоднішнього дійства ситуація переломиться на його користь.

Повинна переломитися.

— То який план? — спробував перейти до справи Сапронич.

— У вас є план, містере Фікс?

Агата спитала це машинально, без жодних емоцій — не спитала, а просто вимовила, дивлячись крізь колегу.

— В сенсі? — не врубився той.

— Мультик, — так само механічно виплюнула дівчина, й одразу додала, не міняючи тону: — Жарт.

— Та ясно...

Дівчина була років на десять молодшою за Сапронова. Але, судячи із фразочки, у дитинстві вони обоє, незалежно від віку, дивилися той самий мультфільм — «80 днів довкола світу». Нових у кожному наступному десятиріччі вистачало. Але схоже, запідозрив Іван, що Агаті, так само, як і йому, батьки вмикали лише те, що самі дивилися в дитинстві. Тому діалог сищика Фікса із самим собою: «У вас є план, містере Фікс? — У мене цілих три плани!» — вже давно жив власним життям.

— У нас три плани? — Сапронич вирішив підіграти.

— Один, але стратегічний. — Дівчина нарешті сплюнула гумку, досьорбала капучіно і простягнула порожній стаканчик оператору, щоби кудись викинув. — Дивіться, десь зараз привезуть нашого героя. Ви станете на точку, я покажу — куди. Буде мікрофон із логотипом. Пряме включення. На рір піде проєкція щасливого піплу. Скажете: тут, на звільненій території Запорізької області, почалися демократичні вибори. Більше пафосу, тільки недовго. Герой уже буде на сцені. Називаєте його. Наголошуєте: він узав значну участь у визволенні. Саме його зусиллями вибори відбуваються. Потім камери на героя, Ольга далі спілкується з ним. Вкладіться всі разом у сім хвилин. Андестенд?

— Йєс, ай'м андестенд, — кивнув Сапронов. — Боюся тільки, що наш герой не дуже язикастий.

— Ідея ваша, ви і розговоріть, — Агата байдуже знизала плечима. — Я чужу роботу манала. Моєї ж ніхто за мене не робить.

Подальша розмова відверто не клеїлася.

Сапронич припинив спроби налагодити більш дружній контакт. Зробив вигляд, що має справи, відійшов, закупив, ще раз кинув оком на рір. Задум не те щоб непоганий — та й альтернативи нема. Військовим дана вказівка відсьогодні і до неділі включно проводити похатній обхід. Обшукувати помешкання регулярно, хай навіть щодня. Всякого дорослого, хто вирішив сховатися у сподіванні пропетляти виборчий процес, виганяти під конвоєм на дільницю й уважно стежити за волевиявленням. Але жвава масовка із цього переляканого народу не вийде. Потрібної картинки натовп не дасть. Навіть якщо зігнати гуртом під автоматними дулами, роздати триколонні прапорці й однакові кепки з політичною символікою.

А російський глядач уже давно не вдивляється в однакові кадри на екранах своїх телевізорів.

Офіцера з позивним Бетмен привезли з пафосом — на броні БМП.

Агата нарешті пожвавилася, дала команду, й оператор почав працювати. Щось не виходило, зупинив зйомку, попросив іще дубль. Дівчина схвалила третій, і відео відразу почали переганяти у студію в Останкіно. Там оперативно підшаманять і запустять під час прямого включення, нібито Тимур Черкесов, герой СВО, щойно прибув.

Сапронов бачив його лише на фото, і то груповому: окремо Бетмен чомусь не знімався. Зблизька в героя-визволителя виявилися близько посажені очі, зріслі густі брови, прямий ніс та скошене підборіддя невиразної форми. Парадокс, але парадна офіцерська форма дивним чином підкреслювала його епічність. До своєї місії Черкесов поставився відповідально, приїхав тверезий. Та все одно говорив із запинками, демонструючи ще менший словниковий запас, ніж Іван розраховував. Схоже, Агата це передбачила: із неприхованою іронією підморгнула, показала великий палець і завбачливо відійшла, начебто самоусуваючись.

— Так ну... чьо, той... ну... по темі? В смислі, казати? — вичавив Бетмен.

— Нічого особливого, братан. — Сапронич вирішив грати в максимальну довіру, такі персонажі вітають фамільярність. — Коротше, просто піднімайся на сцену. Ти в нас красава, — натякнув на парадну форму російського десантника та належні медалі, — тебе візьмуть крупняком. Потім на екрані — он на тому, великому, з'явиться пані Скабеєва. Вона тебе привітає. А ти кажи правду, так простіше.

— В смислі — яку правду, братан? — Черкесов труснув головою. — Де я біса прогнав?

— Ну, ти ж визволяв Михайлівку, був комендантом. Забезпечив порядок, зачистив від укрофашистів. Було?

— Ага. Тікі так і було, — пожвавився визволитель, згадавши свої подвиги.

— Головне, старий, говори впевнено. І тримайся так само. Тебе побачить вся Росія, із тебе діти у школах приклад братимуть.

...

Далі — у повній книжці «Таймер війни. Зброя відплати. Кн. 3».

nashaknyga.com.ua